

Strasbūras, 2018 04 17
COM(2018) 450 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

2018 m. komunikatas dėl ES plėtros politikos

{SWD(2018) 150 final} - {SWD(2018) 151 final} - {SWD(2018) 152 final} -
{SWD(2018) 153 final} - {SWD(2018) 154 final} - {SWD(2018) 155 final} -
{SWD(2018) 156 final}

I. ĮVADAS

2015 m. lapkričio mėn. Europos Komisija pateikė **vidutinio laikotarpio ES plėtros politikos strategiją**, kuri tebegalioja. Šiame komunikate apžvelgiama iki 2018 m. sausio mėn. pabaigos įgyvendinant plėtros politiką padaryta pažanga, taip pat atitinkamos šalys raginamos tęsti modernizaciją vykdant politines ir ekonomines reformas, atitinkančias stojimo kriterijus.

Plėtros procesas ir toliau grindžiamas **nustatytais kriterijais ir sąžiningomis bei griežtomis sąlygomis**. Kiekviena šalis vertinama pagal **jus nuopelnus**. Įvertinant padarytą pažangą ir nustatant trūkumus siekiama paskatinti šalis vykdyti būtinas plataus užmojo reformas ir nubrėžti atitinkamas gaires. Kad plėtros perspektyva taptų realybe, plėtros šalims tebėra svarbiausia užtikrinti tvirtą įsipareigojimą laikytis principo, pagal kurį pagrindiniai klausimai sprendžiami pirmiausia. Tebėra struktūrinių trūkumų, visų pirma svarbiausiose teisinės valstybės ir ekonomikos srityse. Šalys kandidatės privalo vykdyti savo įsipareigojimus dėl teisinės valstybės, teisinės sistemos reformos, kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, saugumo, pagrindinių teisių, demokratinių institucijų ir viešojo administravimo reformos, taip pat ekonomikos plėtros ir konkurencingumo. Reikalingos reformos yra sudėtingos, todėl tai ilgalaikis procesas.

Svarbu pripažinti, kad stojimo derybos nėra – ir niekada nebuvo – vienintelis tikslas. Jos yra **platesnio modernizacijos ir reformų proceso dalis**. Plėtros šalių vyriausybės turi aktyviau imtis reikiamų reformų ir jas realiai įtraukti į savo politinę darbotvarkę kaip neatskiriamą dalį: ne todėl, kad to prašo ES, bet todėl, kad to reikia jų piliečiams. Europos vertybių, kaip antai teisinės valstybės, pripažinimas yra pagrindinis kartų pasirinkimas siekiant ES narystės. Visuomenės parama būsimai plėtrai priklausys nuo šalių kandidačių pasirengimo lygio. Per stojimo į ES procesą vykdomomis reformomis turėtų būti prisidedama prie ES valstybių narių ir šalių kandidačių piliečių pasitikėjimo didinimo.

2018 m. vasario mėn. Europos Komisija komunikate „*Įtikinama plėtros perspektyva ir didesnis ES įsipareigojimas Vakarų Balkanų šalims*“¹ dar kartą patvirtino tvirtą, pasiekimais grindžiamą narystės ES perspektyvą **Vakarų Balkanų** šalims. Tai aiški palaikymo žinia visoms Vakarų Balkanų šalims ir ES įsipareigojimo dėl jų ateities Europoje ženklas. Regiono šalių vadovai turi išsklaidyti visas abejones dėl jų pasirinktos strateginės krypties ir priimtų įsipareigojimų. Regioninis bendradarbiavimas ir geri kaimyniniai santykiai yra esminiai aspektai, be kurių šios šalys negalėtų eiti pirmyn Europos keliu. Europos Komisija taip pat pareiškė, kad prieš plėsdamasi mūsų Sąjunga turi sustiprėti ir sutvirtėti. Tuo tikslu, atsižvelgdama į Vieningesnės, stipresnės ir demokratiškesnės Sąjungos kūrimo planą², Komisija per šiuos metus pasiūlys įvairių sutartimis grindžiamų iniciatyvų, kuriomis siekiama gerinti demokratinę, institucinę ir politinę 2025 m. Sąjungos sistemą.

Turkija yra pagrindinė ES partnerė ir šalis kandidatė, su kuria tęsiamas aukšto lygio dialogas ir toliau bendradarbiaujama bendro intereso srityse, įskaitant paramą pabėgėliams iš Sirijos. Komisija pripažįsta teisėtą Turkijos poreikį imtis greitų ir proporcingų veiksmų po nepavykusio 2016 m. liepos mėn. perversmo. Tačiau Turkija labai tolsta nuo Europos Sąjungos, visų pirma teisinės valstybės ir pagrindinių teisių srityse, taip pat silpnindama veiksmingo stabdžių ir atsvarų principo taikymą politinėje sistemoje. Europos Komisija ne kartą ragino Turkiją pirmenybę skirti pastangoms pakeisti šią neigiamą tendenciją.

¹ [COM\(2018\) 65 final.](#)

² https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/roadmap-factsheet-tallinn_en.pdf

II. 2015 M. PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMAS

Plėtros šalys turi nedelsdamos imtis reformų **teisinės valstybės, pagrindinių teisių ir gero valdymo** srityje. Tai taip pat yra pagrindinis rodiklis, pagal kurį ES vertins jų perspektyvas. Jos turi stipriau ir įtikinamiau puoselėti šias pagrindines ES vertybes. Jų nesilaikymas taip pat atgraso nuo investicijų ir prekybos. Teisinės valstybės principų stiprinimas – ne tik institucinis klausimas. Tam reikalingi visuomenės pokyčiai.

a) Teisinė valstybė

Nors reformoms teisinės valstybės srityje skiriama vis daugiau dėmesio, plėtros šalyse padaryta nevienoda pažanga. Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje tvirtas naujosios vyriausybės įsipareigojimas įgyvendinti neatidėliotinų reformų prioritetus turėjo teigiamą poveikį teisinės valstybės srityje. Po nepavykusio 2016 m. liepos mėn. perversmo Turkijoje padėtis teisinės valstybės srityje ir toliau blogėja.

Sėkminga **teisinės sistemos** reforma – tai ilgalaikis procesas, kuriam vykdyti reikia tvarios viso politinio spektro atstovų politinės valios; plėtros šalys dar daug turės nuveikti šioje srityje. Tikimasi, kad Albanijoje vykdant beprecedentį teisėjų ir prokurorų pakartotinio vertinimo procesą bus užtikrintas didesnis teismų sistemos profesionalumas, nepriklausomumas ir sąžiningumas. Turkijoje atleidus daug teisėjų bei prokurorų ir priėmus Konstitucijos pataisas dar labiau sumažintas teismų veiksmingumas ir suvaržytas jų nepriklausomumas.

Pasirinkimo nėra – šalys privalo išrauti **korupciją** su šaknimis ir panaikinti bet kokius valstybės užvaldymo elementus. Nepaisant nuolat dedamų pastangų teisinę ir institucines sistemas priderinti prie ES *acquis* ir Europos standartų, korupcija tebėra plačiai paplitusi. Stiprios ir nepriklausomos institucijos yra labai svarbios siekiant užkirsti kelią korupcijai, ypač aukšto rango pareigūnų, ir su ja kovoti, vykdyti veiksmingesnius tyrimus ir baudžiamąjį persekiojimą: tuomet galutiniai teismų sprendimai būtų vykdomi ir apimtų atgrasomas sankcijas. Reikia daugiau viešųjų lėšų valdymo skaidrumo, visų pirma – visais viešųjų pirkimų etapais, nes šioje srityje ypač būdinga korupcija.

Veikia specializuotos įstaigos, tačiau nepaaiškinamo politikoje dalyvaujančių asmenų turto įgijimo atvejai tiriami retai. Nedidelė pažanga rodo tai, kad trūksta tikros politinės valios, o administraciniai pajėgumai vis dar nepakankami. Tebėra svarbu užtikrinti didesnę skaidrumą ir atskaitomybę, valdžių pasidalijimą ir stipresnes bei nepriklausomas priežiūros institucijas. 2017 m. Trieste pradėtos pastangos susitarti dėl duomenų apie turto deklaravimą ir interesų konfliktą keitimosi regioninės priemonės galėtų padėti pagerinti Vakarų Balkanų šalių rezultatus nagrinėjant korupcijos bylas.

Organizuotas nusikalstamumas Vakarų Balkanų šalyse tebeklesti. Įtakingos nusikalstamos grupuotės ir toliau veikia Vakarų Balkanų šalyse ir iš jų, taip pat Turkijoje. Regionas išlieka svarbiu neteisėtų prekių, visų pirma narkotikų ir ginklų, kontrabandos, taip pat į ES keliaujančių asmenų patekimo maršrutu. Plėtros šalys vis dažniau bendradarbiauja su ES teisėsaugos institucijomis, kaip antai Europolu ir Eurojustu, ir palaipsniui didina savo pajėgumus kovoti su konkrečių rūšių organizuotu nusikalstamumu, įskaitant narkotikų kontrabandą. Albanijoje vykdant plataus masto teisėsaugos institucijų operacijas sėkmingai konfiskuotas didelis kiekis kanapių ir neseniai kokaino iš Lotynų Amerikos. Vis dėlto visame regione kyla problemų dėl darbuotojų skaičiaus ir teisėsaugos institucijų veiklos nepriklausomumo užtikrinimo. Veiklos prioritetai vis dar nevisiškai atitinka organizuoto

nusikalstamumo grėsmių analizę, dėl to rečiau pavyksta sėkmingai išardyti nusikalstamas grupuotes. Be to, valdžios institucijos turi pradėti vykdyti finansinius tyrimus pagal Finansinių veiksmų darbo grupės metodiką ir pagerinti pajamų iš nusikaltimų konfiskavimo rezultatus. Plėtros šalyse įsteigus ir sustiprinus centralizuotas agentūras, atsakingas už nusikalstamu būdu įgyto turto nustatymą ir atsekimą (turto susigrąžinimo tarnybas), šių šalių nacionalinės turto susigrąžinimo sistemos galėtų veikti efektyviau ir būtų supaprastintas operatyvinis bendradarbiavimas su ES valstybių narių turto susigrąžinimo tarnybomis. Kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu klausimu plėtros šalių prioritetas turėtų būti jų teisės aktų ir praktikos priderinimas prie Finansinių veiksmų darbo grupės rekomendacijų. Reikėtų nedelsiant siekti konkrečių ir tvarių kovos su korupcija, pinigų plovimu ir organizuotu nusikalstamumu rezultatų.

Siekdama kovoti su **terorizmu**, smurtiniu ekstremizmu, radikalizacija ir visų pirma (grįžtančių) užsienio teroristų kovotojų reiškiniu, ES sustiprino operatyvinį bendradarbiavimą su plėtros šalimis. Visose šalyse nuolat dedama pakankamai pastangų siekiant priderinti kovos su terorizmu ir su radikalizacija sričių teisės aktus ir praktiką prie ES standartų ir praktikos. Tačiau vis dar reikia veiksmingesnių nacionalinių bei regioninių struktūrų, kad būtų užtikrinti konkretūs rezultatai, visų pirma siekiant užkirsti kelią smurtiniam ekstremizmui, ginklų kontrabandai, terorizmo finansavimui ir skatinti kovą su pinigų plovimu, dalijimąsi informacija ir kovos su radikalizacija politikos formavimą. ES informacijos apie radikalizaciją tinklas rėmė didelę dalį šių darbų. Su kiekviena iš Vakarų Balkanų partnerių ir Turkija turėtų būti stiprinama kova su terorizmu. Asmens duomenų apsaugos standartai turėtų būti suderinti su ES standartais, kad būtų galima sudaryti bendradarbiavimo susitarimus su Eurojustu. Įkvėptos ankstesnio bendradarbiavimo kovos su terorizmu srityje ES ir Vakarų Balkanų šalys 2017 m. susitarė dėl Vakarų Balkanų integruojamojo vidaus saugumo valdymo sistemos – naujo požiūrio į saugumo valdymo pajėgumų didinimą – ir regione vykdytinų reformų.

b) Pagrindinės teisės

Pagrindinės teisės iš esmės įtvirtintos Vakarų Balkanų šalių teisės aktuose, tačiau būtina dėti daug pastangų, kad jos būtų visapusiškai įgyvendinamos praktiškai. Ataskaitiniu laikotarpiu Turkijoje padėtis pagrindinių žmogaus teisių srityse toliau labai blogėjo.

Visame regione ypač daug dėmesio reikia skirti **saviraiškos laisvės** ir žiniasklaidos nepriklausomumo – demokratijos ramsčio – apsaugai. Kai kuriose šalyse padėtis šioje srityje labai pablogėjo, įskaitant itin prastą padėtį Turkijoje, kur vis dar įkalinti daugiau kaip 150 žurnalistų. Kitose šalyse geriausiu atveju padaryta nedidelė pažanga. Tęsiasi išpuoliai prieš žurnalistus ir jie toliau sulaukia grasinimų, o tyrimai ir baudžiamasis persekiojimas ir toliau vykdomi lėtai. Visose plėtros šalyse toliau plačiai paplitusi pastangų paveikti visuomeninių transliuotojų nepriklausomumą ir neskaidraus žiniasklaidos priemonių viešojo finansavimo problema. Tokiu piktnaudžiavimu regione pažeidžiama ne tik pagrindinė teisė į saviraiškos laisvę, bet ir demokratijos principai. Vyriausybės turi skubiai imtis konkrečių veiksmų, kad įgyvendintų esamus saviraiškos laisvę reglamentuojančius teisės aktus ir apskritai pagerintų bendras sąlygas žiniasklaidos laisvei. ES tvirtai remia vietos pilietinės visuomenės organizacijas, žmogaus teisių gynėjus, žurnalistus ir nepriklausomas žiniasklaidos priemones, kurie dažnai bauginami. Jų indėlis labai svarbus siekiant užtikrinti valdžios atskaitomybę kalbant apie saviraiškos laisvę ir visas kitas pagrindines teises.

Plėtros šalyse turi būti dedama daugiau pastangų, kad būtų veiksmingai sprendžiama **vaiko teisių** pažeidimų, kurių vis dar labai daug, problema. Vyriausybės taip pat turi

neatidėliodamos spręsti **neįgaliųjų, mažumų** ir kitų pažeidžiamų grupių diskriminacijos problemą. Turi būti dedama daugiau pastangų siekiant **lyčių lygybės** ir užkirsti kelią smurtui prieš moteris bei šiai problemai spręsti. Vakarų Balkanų šalyse padaryta pažanga lesbiečių, gėjų, biseksualių, translyčių ir interseksualių asmenų teisių srityje, tačiau reikia dėti daugiau pastangų, kad neliktų diskriminacijos, grasinimų ir smurto. Pirmenybė taip pat turėtų būti teikiama nepalankios **romų** padėties problemai, nes romai ir toliau patiria socialinę atskirtį, yra marginalizuojami ir diskriminuojami. Reikia gerinti **sąlygas kalėjimuose**, o įtariamųjų bei kaltinamųjų procesinės teisės ir aukų teisės turėtų būti suderintos su ES *acquis*. Turkijoje dekretais, priimtais paskelbus nepaprastąją padėtį, apribotos pagrindinės procesinės teisės, įskaitant teises į gynybą.

c) Demokratiųjų institucijų veikimas ir viešojo administravimo reforma

Daugelyje šalių svarbiausias uždavinys tebėra tinkamai veikiančios **demokratinės institucijos**. Tai apima konstruktyvaus visų politinių partijų dialogo, visų pirma **parlamente**, užtikrinimą. Nepaisant nedidelės pažangos, problemų vis dar kyla dėl kelių svarbių demokratiųjų rinkimų vykdymo aspektų. Turėtų būti tinkamai įgyvendinamos rinkimų stebėjimo misijų rekomendacijos. Politinėje kultūroje turi būti įtvirtinta parlamentinė atskaitomybė – pagrindinis gerai veikiančios demokratijos elementas.

Pripažįstamas teisėtas Turkijos poreikis imtis greitų ir proporcingų veiksmų reaguojant į nepavykusį perversmą, tačiau daug nerimo kelia priemonių, kurių imtasi paskelbus nepaprastąją padėtį, kuri tebegalioja ir dėl kurios apribota pagrindinė Parlamento teisėkūros funkcija, proporcingumas, o politinių partijų dialogo galimybės dar labiau sumenko. Referendumu, kuris surengtas galiojant nepaprastajai padėčiai, patvirtintos plataus masto Konstitucijos pataisos, kurios, Europos Tarybos vertinimu, neužtikrina pakankamos stabdžių ir atsvarų sistemos ir kelia grėsmę valdžių atskyrimo principui.

Vakarų Balkanų šalyse nacionalinių parlamentų gebėjimą vykdyti pagrindines teisėkūros ir priežiūros funkcijas mažina tai, kad nėra politinio dialogo, pernelyg dažnai taikomos skubos procedūros ir trūksta visų partijų konstruktyvaus dalyvavimo. Nors kai kuriuos boikotus pavyko užbaigti, vis dar vyrauja politinė kultūra, kuria kurstoma nesantaika. Albanijoje 2017 m. gegužės mėn. kelioms partijoms sudarius politinį susitarimą parlamentinė veikla buvo atnaujinta prieš su rinkimais susijusią darbo pertrauką. Buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje naujai išrinktas Parlamentas dėjo pastangas, kad atkurtų savo gebėjimus vykdyti vykdomosios valdžios priežiūrą. Tačiau Juodkalnijoje opozicija nuo Parlamento sušaukimo 2016 m. lapkričio mėn. boikotuoja teisėkūros veiklą. Serbijoje parlamentinės veiklos veiksmingumui ir teisės aktų kokybei neigiamą poveikį daro netinkamas parlamentinis teisės aktų projektų tikrinimas. Kosove* tiek valdant ankstesnei, tiek dabartinei valdančiosioms koalicijoms Asamblėjos darbas pasižymėjo politine poliarizacija ir sąstingiu, nors neseniai Asamblėja ratifikavo susitarimą dėl sienos nustatymo su Juodkalnija. Bosnijoje ir Hercegovinoje reformų darbotvarkėje numatytų teisės aktų priėmimui neigiamą poveikį turėjo įtampa tarp valdančiosios koalicijos partijų, todėl reformos procesas sulėtėjo. Nors rinkimai regione iš esmės vykdomi be didelių incidentų, nustatyta didelių trūkumų, įskaitant rinkimų organizavimo institucijų politizavimą, piktnaudžiavimą valstybiniais ištekliais ir neskaidrų politinių partijų bei rinkimų kampanijų finansavimą, kurie mažina piliečių pasitikėjimą rinkimų procesais.

* Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT ST rezoliuciją 1244/1999 bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

Viešojo administravimo reforma yra itin svarbi siekiant stiprinti visų lygmenų valdymą. Tai apima administravimo kokybę ir atskaitomybę, didesnę profesionalumą, atskyrimą nuo politikos ir skaidrumą, be kita ko, įdarbinimo ir atleidimo iš darbo srityje, skaidresnį viešųjų finansų valdymą ir geresnes paslaugas piliečiams. Taip pat reikia rasti tinkamą pusiausvyrą tarp centrinės, regioninės ir vietos valdžios institucijų. Vakarų Balkanų šalyse kai kuriose srityse padaryta nedidelė pažanga, tačiau Turkijoje su viešųjų paslaugų ir žmogiškųjų išteklių valdymu bei atskaitomybe susijusi padėtis labai pablogėjo.

Visose šalyse, išskyrus Bosniją ir Hercegoviną ir Turkiją, parengtos išsamios viešojo administravimo ir viešųjų finansų valdymo **reformų strategijos**. Susirūpinimą tebekelia vėlavimas įgyvendinti reformas ir jų finansinis tvarumas. Daugeliu atveju padidėjo biudžeto skaidrumas. Vakarų Balkanų šalyse reikia iš esmės pagerinti centrinės valdžios **strateginių planavimą** ir sąsajas su sektorių planais. Dažnu atveju politika formuojama, teisės aktai rengiami ir viešosios investicijos planuojamos nedarant sisteminių poveikio vertinimų ir nevykdant konsultacijų. Daugelyje šalių pagrindinė problema yra tai, kad pernelyg dažnai taikomos skubios teisėkūros procedūros. Visose šalyse tebereikia užtikrinti, kad **didėtų valstybės tarnybos profesionalumo lygis**. Nepaisant modernių valstybės tarnybos teisės aktų, nuolat taikomos išimtys, ypač skiriant ir atleidžiant vyresnius valstybės tarnautojus.

Visose šalyse reikia toliau racionalizuoti **valstybės administracijos struktūrą**. Vakarų Balkanų šalyse panašios administracinės įstaigos turi skirtingą statusą, daugelis iš jų atsiskaito tiesiogiai vyriausybei arba Parlamentui, o ne ministerijoms, kurioms yra pavaldžios. Patronuojamųjų agentūrų atskaitomybė ir duomenų teikimas patronuojančioms įstaigoms yra nepakankama. Norėdamos pagerinti **paslaugų teikimą** daugelis plėtros šalių daug dėmesio skyrė e. paslaugų įdiegimui, tačiau iniciatyvoms dažnai trūksta strateginio valdymo ir koordinavimo. Daugelis šalių padarė pažangą priimdamos modernius įstatymus dėl bendrųjų administracinių procedūrų, tačiau daug šalių dar turi priimti nemažai sektorių teisės aktų pataisų, kad specialių administracinių procedūrų liktų kuo mažiau.

d) Migracija

ES bendradarbiaujant su plėtros šalimis daugiausia dėmesio skiriama problemoms, kylančioms dėl pabėgėlių krizės ir neteisėtos **migracijos**. Padaryta pažanga bendradarbiaujant rytinės Viduržemio jūros regiono dalies ir Vakarų Balkanų migracijos maršruto srityje. Susirūpinimą tebekelia neteisėtas migrantų gabenimas ir prekyba žmonėmis. Reikia dėti daugiau pastangų siekiant užtikrinti, kad šalys būtų geriau pasirengusios spręsti migracijos problemas, be kita ko, mažinti neteisėtą migraciją, vykdyti su grąžinimu susijusią veiklą ir sienų apsaugą, taip pat užkirsti kelią neteisėtai migracijai, didinti pajėgumus pabėgėlių, socialinės įtraukties ir integracijos srityse atsižvelgiant į ES *acquis*.

Turkija deda išskirtines pastangas suteikdama prieglobstį daugiau kaip 3,5 mln. registruotų pabėgėlių iš Sirijos; ES laikosi įsipareigojimo padėti Turkijai įveikti šį iššūkį. Pagal ES ir Turkijos pareiškimą vykdomas bendradarbiavimas duoda konkrečių rezultatų. Ir toliau labai mažėja neteisėtų ir pavojingų kelionių Egejo jūra ir joje žuvusių žmonių skaičius. 2017 m. rytinės Viduržemio jūros pakrantės dalies maršrutu atvyko 42 319 migrantų, palyginti su 182 277 2016 m., t. y. 77 proc. mažiau. Turkijos pakrančių apsaugos tarnyba ir toliau aktyviai patrulinuoja ir vykdo neteisėtų kelionių bei naujų maršrutų atsiradimo prevenciją. Pagal ES pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę toliau remiami pabėgėlių poreikiai ir priimančiosios vietos bendruomenės. Sudarytos visos sutartys dėl pirmosios 3 mlrd. EUR išmokos dalies. Iki šios dienos išmokėta 1,9 mlrd. EUR. Pradėta rinkti antroji šios priemonės išmokų dalis, kaip tai numatyta ES ir Turkijos pareiškime. Ši priemonė pasirodė esanti vienas iš greičiausių ir

veiksmingiausių ES paramos mechanizmų, kurį taikant pagal Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą 1,2 mln. pažeidžiamiausių pabėgėlių kas mėnesį gauna pervedimus grynaisiais pinigais. Daugiau kaip 312 000 vaikų dalyvavo turkų kalbos mokymo kursuose, 500 000 mokinių pradėtos dalyti kanceliarinės priemonės ir knygos. Pabėgėliams suteikta daugiau kaip 763 000 pirminės sveikatos priežiūros konsultacijų ir paskiepyta daugiau kaip 217 000 sirų pabėgėlių vaikų.

Dėl ES koordinuotų atsako priemonių, kuriomis remtos nacionalinės pastangos, 2017 m. Vakarų Balkanų regioną kertančių neteisėtų migrantų srautai sumažėjo 91 proc. ir apskritai padėtis prie sienų stabilizavosi. Visų pirma buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija ir Serbija įrodė esančios patikimos ES partnerės šioje srityje. Vis dėlto poveikis joms išliko ir buvo nuolat išbandomas jų gebėjimas reaguoti krizės aplinkybėmis. Visame regione reikia toliau stiprinti administracinius pajėgumus ir infrastruktūrą. ES įsipareigojusi remti Vakarų Balkanų partnerių pastangas. Komisija veda derybas dėl Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgų ir Vakarų Balkanų partnerių susitarimų dėl statuso. Šie susitarimai leis su ES išorės siena besiribojančiose teritorijose dislokuoti Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgas, kurioms suteikti vykdomieji įgaliojimai ir kurios padės nacionalinėms sienų apsaugos tarnyboms.

e) Ekonomika

Vakarų Balkanų šalys ir Turkija turi didelį **ekonominį potencialą**. Pastaraisiais metais didėjant ekonomikos augimo rodikliams įvairiose srityse sukurta darbo vietų. Nepaisant nedidelės pažangos, visos vyriausybės susiduria su struktūrinėmis ekonominėmis ir socialinėmis problemomis: dideliu nedarbo lygiu, visų pirma jaunimo, didele įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktimi, nuolat didele neoficialia ekonomika, silpna verslo aplinka su ribotomis galimybėmis gauti finansavimą ir žemu inovacijų bei regiono jungčių lygiu. Vakarų Balkanų šalyse investicijų aplinkai ir toliau neigiamą poveikį daro valstybės užvaldymo požymiai, visų pirma tai, kad nėra nepriklausomų ir veiksmingų teismų sistemų, be to, nevienodai užtikrinamas konkurencijos taisyklių laikymasis. Regione jaučiama stipri valstybės įtaka ekonomikai, taip pat dėl silpno viešųjų finansų valdymo ir dažno leidimų ir mokesčių keitimo kyla didesnė korupcijos rizika. Reikia stiprinti įmonių valdymo struktūras ir užbaigti privatizavimo procesą. Turi būti tobulinama infrastruktūra ir švietimo sistemos. Regione investuojant į infrastruktūrą turėtų būti laikomasi su ES sutartų prioritetų, visų pirma kalbant apie transeuropinių transporto tinklų plėtrą į Vakarų Balkanų šalis. Turkijos ekonomikos augimas labai sustiprėjo, bet verslo aplinka toliau prastėjo, o ekonomika tebėra pažeidžiama dėl finansinio netikrumo, kintančio pasaulinių investuotojų pasitikėjimo ir tebekylančių politinių pavojų.

ES, įgyvendindama ekonominių reformų programas, remia geresnį politikos formavimą ir ekonomikos valdymą, kurie yra neatskiriama pasirengimo proceso dalis. Minėtos programos yra svarbi priemonė rengiant ir įgyvendinant makroekonominės bei struktūrinės reformas. Jos padeda stiprinti ilgalaikį tvarų ekonomikos augimą ir konvergenciją, padeda rengti politikos planus ir vykdyti pažangą siekiant įgyvendinti Kopenhagos ekonominius kriterijus. Visų šalių vyriausybės raginamos pateikti metines ekonominių reformų programas. Šiuo metu reikia, kad atitinkamų šalių vyriausybės duotų stiprų politinį postūmį ir priimtų atsakomybę už nustatytų reformų įgyvendinimą. ES stiprina regioninės ekonominės erdvės iniciatyvą, kuria visame regione siekiama pašalinti kliūtis prekybai, judumui ir investicijoms, ir taip remia geresnės investicijų aplinkos sukūrimą Vakarų Balkanuose. 2016 m. gruodžio mėn. Komisija

priėmė rekomendaciją pradėti derybas siekiant išplėsti ir modernizuoti ES ir Turkijos muitų sąjungą, kuri šiuo metu svarstoma Taryboje.

f) Regioninis bendradarbiavimas ir geri kaimyniniai santykiai

Regioninis bendradarbiavimas labai svarbus siekiant užtikrinti politinį stabilumą ir ekonomines galimybes. Vakarų Balkanų regiono šalių bendradarbiavimui postūmį visų pirma suteikė ES sujungiamumo darbotvarkė. 2017 m. Trieste regiono lyderiai pritarė Regioninės ekonominės erdvės vystymo veiksmų planui ir pasirašė Transporto bendrijos sutartį. Be to, stabilizaciją ir bendradarbiavimą toliau stiprino kitos regioninės iniciatyvos, kaip antai Pietryčių Europos šalių bendradarbiavimo procesas. Įsteigtas Regioninis jaunimo bendradarbiavimo biuras, kuris paskelbė pirmąjį kvietimą teikti pasiūlymus dėl tolesnio žmonių tarpusavio bendradarbiavimo stiprinimo. Programa „Erasmus+“ toliau stiprinamas kultūrų dialogas aukštojo mokslo srityje ir jaunimo tarpe, ja taip pat remiami veiksmai, kuriais skatinama tarptautinti ir modernizuoti aukštojo mokslo institucijas ir sistemas. Padaryta nedidelė pažanga įgyvendinant sujungiamumo projektus vietoje. ES Adrijos ir Jonijos jūrų regiono strategijos veiksmų planas padėjo paskatinti rengti bendrus projektus ir paskatino didesnę suderinimą su *acquis* dalyvaujančiose šalyse. Tačiau vis dar neįgyvendinta pernelyg daug regioniniuose susitarimuose nustatytų prievolių ir priimtų įsipareigojimų. Kad piliečiai pajustų realią tokio regioninio bendradarbiavimo naudą, reikia dėti daugiau pastangų siekiant, kad susitarimai ir įsipareigojimai būtų vykdomi, be kita ko, reikia įgyvendinti sujungiamumo reformos priemones, dėl kurių susitarta 2015 m.

Gerai kaimyniniai santykiai ir regioninis bendradarbiavimas yra svarbiausi stabilizacijos, asociacijos ir plėtros proceso elementai. Toliau palaikyti vyriausybių tarpusavio ryšiai ir vykdomas bendradarbiavimas dvišaliu bei regioniniu lygmenimis, tačiau reikia dėti daugiau pastangų pačiose opiausiose srityse, kaip antai karo nusikaltimai, dingę asmenys, organizuotas nusikaltamumas ir teisminis bei policijos bendradarbiavimas. Vienintelė išimtis – Balkanų karų pabėgėlių grįžimas; šioje srityje teigiamų rezultatų pasiekta įgyvendinant regioninę aprūpinimo būstu programą. Reikėtų vengti pareiškimų, kurie galėtų pakenkti geriems kaimyniniams santykiams. Siekiant skatinti stabilumą ir kurti palankias sąlygas atsikratyti praeities naštos bei siekti susitaikymo reikia ir atsakingų politinių lyderių, ir didelių tolesnių pastangų. Teigiamas to pavyzdys – Bulgarijos ir buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos draugystės sutartis.

ES plėtros politika turi ir toliau skatinti stabilumą. Todėl ES negali įsileisti **dvišalių ginčų** nei dabar, nei ateityje. Juos turi skubiai išspręsti atsakingos pusės. Šioje srityje rezultatų pasiekta nedaug. Visame Vakarų Balkanų regione reikia dėti daugiau pastangų. Būtina skubiai daryti pažangą ES remiamame dialoge dėl visiško Serbijos ir Kosovo santykių normalizavimo, kuris turėtų būti užbaigtas sudarius ir įgyvendinus visapusišką teisiškai privalomą susitarimą dėl santykių normalizavimo. Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija turi stiprinti pažangą, padarytą vedant derybas ir ieškant abipusiškai priimtino sprendimo dėl šalies pavadinimo (šiame procese tarpininkauja JT), taip pat pažangą gerinant kaimyninius santykius. Albanija taip pat ėmėsi veiksmų, kad išspręstų ilgai besitęsiančius dvišalius ginčus.

Nors atnaujinus pastangas Jungtinių Tautų vedamose diskusijose dėl Kipro klausimo sprendimo susitarimo pasiekti nepavyko, svarbu išlaikyti jau padarytą pažangą ir siekti pasirengti teisingam, visapusiškam ir perspektyviam susitarimui, įskaitant jo išorės aspektus. Labai svarbu, kad Turkija toliau laikytųsi įsipareigojimo ir konkrečiai prisidėtų vedant derybas dėl teisingo, visapusiško ir perspektyvaus Kipro klausimo sprendimo JT sistemoje. Turkija turi nedelsdama įvykdyti įsipareigojimą iki galo įgyvendinti papildomą protokolą ir

padaryti pažangą normalizuodama santykius su Kipro Respublika. Komisija ragina vengti bet kokių grasinimų, nesutarimų ar veiksmų, kurie neigiamai veikia gerus santykius su kaimyninėmis šalimis ir taikų ginčų sprendimą. Komisija pabrėžia, kad turi būti gerbiamos visos ES valstybių narių suverenios teisės. Tai, be kita ko, teisė sudaryti dvišalius susitarimus, taip pat žvalgyti ir naudoti gamtos išteklius pagal ES *acquis* ir tarptautinę teisę, įskaitant JT jūrų teisės konvenciją. Dėl Turkijos veiksmų ir pareiškimų, nukreiptų prieš kelias ES valstybes nares, taip pat kilo įtampa, kuri neigiamai veikia jos santykius su ES. Šių dvišalių problemų sprendimui turėtų būti teikiama pirmenybė.

III. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Remdamasi atlikta analize ir vertinimais, kurie pateikti į priedą įtrauktose konkrečių šalių santraukose, Komisija teikia šias **išvadas** ir **rekomendacijas**.

I.

1. **ES plėtros politika** – tai investicija į Europos **taiką, saugumą, gerovę, todėl ir stabilumą**. Ji suteikia daugiau ekonominių ir prekybos galimybių, o tai naudinga tiek ES, tiek šalims kandidatėms. Tvirta narystės ES perspektyva, kurią nuolat pakartotinai patvirtina ES ir jos valstybės narės, ir toliau skatina permainas Pietryčių Europos šalyse ir stiprina jų stabilumą bei saugumą.
2. Plėtros procesas ir toliau grindžiamas **nustatytais kriterijais ir sąžiningomis bei griežtomis sąlygomis**. Kiekviena šalis vertinama pagal **jus pasiekimus**, taip skatinant jas vykdyti plataus užmojo reformas. Kad plėtros perspektyva taptų realybe, ir toliau svarbiausia užtikrinti tvirtą įsipareigojimą laikytis principo, pagal kurį pagrindiniai klausimai sprendžiami pirmiausia.
3. 2018 m. vasario mėn. priimtoje Komisijos strategijoje dėl **Vakarų Balkanų** nurodyta **istorinė galimybė** tvirtai ir aiškiai susieti regiono ateitį su Europos Sąjunga. Dabar regiono šalys turi veikti ryžtingai, kad tvirtai ir atkakliai siektų pertvarkos regione ir pašalintų esamus trūkumus, visų pirma svarbiausiose teisinės valstybės, pagrindinių teisių, demokratinių institucijų ir viešojo administravimo reformos, taip pat ekonomikos srityse.

II.

4. **Turkija** yra viena svarbiausių Europos Sąjungos partnerių. ES, kuri nedelsdama ryžtingai pasmerkė 2016 m. liepos mėn. bandymą įvykdyti perversmą, dar kartą išreiškė visapusišką paramą šalies demokratinėms institucijoms ir pripažino, kad Turkija reaguodama į tokią didelę grėsmę turi teisę imtis skubių ir proporcingų veiksmų. Tačiau didelį susirūpinimą ir toliau kelia tai, kad po bandymo įvykdyti perversmą paskelbus nepaprastąją padėtį, kuri tebegalioja, imtasi plataus masto kolektyvinių ir neproporcingų priemonių, kaip antai dažnai taikomas kolektyvinis atleidimas, areštas ar suėmimas. Turkijos vyriausybė dar kartą pabrėžė savo įsipareigojimą siekti narystės ES, tačiau nesiėmė atitinkamų priemonių ir reformų. Priešingai, Turkija labai tolsta nuo Europos Sąjungos. Atsižvelgiant į šiuo metu

vyraujančias aplinkybes, nesvarstoma pradėti derybų dėl jokio naujo skyriaus. Turkija turi prioritetine tvarka pakeisti dabartinę neigiamą tendenciją teisinės valstybės ir pagrindinių teisių srityje, visų pirma atšaukti nepaprastąją padėtį ir spręsti silpnėjančių veiksmingų stabdžių ir atsvarų politinėje sistemoje problemą, be kita ko, aktyviau bendradarbiaujant su Europos Taryba.

Padėtis labai pablogėjo svarbiose teismų, viešojo administravimo reformos, pagrindinių teisių ir saviraiškos laisvės srityse ir padėtis toliau blogėja vis daugiau kitų sričių. Esminė prievolė vykstant stojimo procesui – visapusiška pagarba teisinei valstybei ir pagrindinėms teisėms bei laisvėms. Nuo nepaprastosios padėties paskelbimo kardomojo kalinimo tikslais sulaikyta per 150 000 asmenų, areštuota 78 000 asmenų. Vis dar kalinami per 150 žurnalistų, taip pat daug rašytojų, žmogaus teisių gynėjų, teisininkų ir išrinktų atstovų. Daug Turkijos piliečių buvo sulaikyti už tai, kad socialinėje žiniasklaidoje išreiškė savo politines pažiūras. Paskelbus nepaprastąją padėtį priimtas 31 dekretas, kuriems netaikoma teisminė priežiūra ir veiksminga parlamentinė kontrolė ir kuriais labai apribotos svarbios pilietinės ir politinės teisės, be kita ko, saviraiškos laisvė, susirinkimo laisvė ir teisės į gynybą. Oficialią veiklą pradėjo Nepaprastosios padėties komisija, tačiau ji dar turi tapti veiksminga ir patikima institucija vyraujant aplinkybėms, kai Turkijos gebėjimas užtikrinti veiksmingas nacionalines teisinės gynybos priemones, kaip nustatyta Europos žmogaus teisių teismo, dar labiau sumenko paskelbus kelis probleminius teismo sprendimus.

Referendume, kuris surengtas galiojant nepaprastajai padėčiai, nedidele balsų persvara patvirtintos plataus masto Konstitucijos pataisos, kuriomis įvesta prezidentinė sistema. Europos Taryba įvertino, kad šiomis pataisomis nustatyta nepakankama stabdžių ir atsvarų sistema, taip pat kad kyla pavojus vykdomosios ir teisminės valdžios atskyrimui. Apribotos pagrindinės Parlamento kaip teisėkūros institucijos funkcijos, dar labiau sumenktos politinių partijų dialogo Parlamente galimybės, suimta dar daugiau Tautų demokratinei partijai priklausančių Parlamento narių ir dešimties iš jų mandatai panaikinti. Išrinktus atstovus pakeitus patikėtiniais, smarkiai susilpnėjo demokratija vietos lygmeniu. Pilietinei visuomenei darytas vis didesnis spaudimas: daugėjo aktyvistų, įskaitant žmogaus teisių gynėjus, areštų, sparčiai sumažėjo galimybių naudotis pagrindinėmis teisėmis ir laisvėmis. Vienas didžiausių iššūkių pačios Turkijos stabilumui tebėra padėtis pietrytinėje šalies dalyje. Jokios pažangos nepadaryta atnaujinant patikimą politinį procesą, kuris būtinas siekiant taikaus ir ilgalaikio sprendimo.

Nors 2017 m. ekonomikos augimas labai pagyvėjo, ekonomika išlieka pažeidžiama, todėl Turkija turi spręsti makroekonominio disbalanso problemą, toliau vykdyti struktūrines reformas ir gerinti verslo aplinką. Dėl politinio netikrumo, didesnės valstybės vykdomos kontrolės ekonomikos srityje ir mėginimų riboti teismų nepriklausomumą, investicijų aplinka tapo mažiau nuspėjama, sumenko nacionalinės valiutos vertė ir labai sumažėjo Europos tiesioginių investicijų.

ES ir Turkija toliau palaikė dialogą ir bendradarbiavo bendro intereso srityse, be kita ko, 2017 m. gegužės mėn. ir 2018 m. kovo mėn. įvyko keli aukšto lygio atstovų vizitai ir vadovų susitikimai. Toliau vyko aukšto lygio dialogai užsienio ir saugumo politikos klausimais, įskaitant kovos su terorizmu, transporto ir ekonomikos klausimus. Europos

Komisija pabrėžia Tarybai teikiamų pasiūlymų dėl ES ir Turkijos muitų sąjungos plėtros ir modernizavimo svarbą, nes jie duotų abipusės naudos.

Turkija toliau dėjo išskirtines pastangas suteikti prieglobstį daugiau kaip 3,5 mln. pabėgėlių iš Sirijos ir apie 365 000 pabėgėlių iš kitų šalių. Bendradarbiavimas su ES migracijos srityje ir toliau davė konkrečių bei įspūdingų rezultatų mažinant neteisėtų ir pavojingų kelionių Egejo jūra skaičių ir gelbstint gyvybes. Pagal ES pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę toliau remiami pabėgėlių poreikiai ir priimančiosios vietos bendruomenės. Kalbant apie vizų režimo liberalizavimo veiksmų plano įgyvendinimą, vasario mėn. pradžioje Turkija Europos Komisijai pateikė darbo planą, kuriame nurodoma, kaip ketinama įvykdyti likusius septynis vizų režimo liberalizavimo kriterijus. Komisija vertina Turkijos pasiūlymus, vėliau su atitinkamomis Turkijos institucijomis bus surengtos tolesnės konsultacijos.

Turkija pradėjo karinę operaciją šiaurinėje Sirijos dalyje. Turkija turi teisę imtis veiksmų, kad užkirstų kelią prieš ją nukreiptiems teroristiniams išpuoliams, tačiau dėl minėtos operacijos kilo tiesioginės humanitarinės pagalbos poreikis, taip pat susirūpinta dėl naujo smurto proveržio.

Atsižvelgiant į ne kartą ankstesniais metais Tarybos ir Komisijos išreikštas pozicijas, būtina, kad Turkija nedelsdama įvykdytų įsipareigojimą iki galo įgyvendinti papildomą protokolą ir padarytų pažangą normalizuodama santykius su Kipro Respublika. Nors 2017 m. liepos mėn. sušauktoje konferencijoje dėl Kipro susitarimo nepasiekta, svarbu išlaikyti padarytą pažangą ir pasirengti teisingam, visapusiškam ir perspektyviam susitarimui, įskaitant jo išorės aspektus. Labai svarbu, kad Turkija toliau laikytųsi įsipareigojimo ir konkrečiai prisidėtų prie tokio teisingo, visapusiško ir perspektyvaus sprendimo.

Su Graikija ir Bulgarija toliau aktyviai plėtotas bendradarbiavimas migracijos srityje. Tačiau įtampa Egejo jūroje ir rytiniame Viduržemio jūros regione nepadėjo palaikyti gerų santykių su kaimyninėmis šalimis ir kilo pavojus regiono stabilumui ir saugumui. Pastebimai pablogėjo dvišaliai santykiai su keliomis valstybėmis narėmis ir Turkija kartais vartojo labai įžeidžiančią ir nepriimtina retoriką. ES paragino Turkiją vengti bet kokių grasinimų ar veiksmų prieš valstybę narę arba nesutarimų ar veiksmų, kurie turėtų neigiamą poveikį geriems santykiams su kaimyninėmis šalimis ir taikiam ginčų sprendimui. Be to, 2018 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba griežtai pasmerkė Turkijos tęsiamus neteisėtus veiksmus rytiniame Viduržemio jūros regione ir Egejo jūroje ir priminė Turkijos įsipareigojimus laikytis tarptautinės teisės ir puoselėti gerus santykius su kaimyninėmis šalimis bei normalizuoti santykius su visomis ES valstybėmis narėmis.

5. 2018 m. balandžio mėn. **Juodkalnijoje** įvyko prezidento rinkimai. Po 2016 m. Parlamento rinkimų imtasi pirminių veiksmų siekiant atsižvelgti į Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos Demokratių institucijų ir žmogaus teisių biuro rekomendacijas. Vis dėlto teisminių veiksmų dėl pažeidimų, apie kuriuos pranešta, imtasi nedaug. Reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų sustiprintas pasitikėjimas rinkimų sistema. Visos politinės partijos atsakingos už tai, kad Parlamente būtų atnaujinti politiniai debatai.

Padaryta pažanga stojimo į ES derybose – atidaryta 30 skyrių, iš kurių trys preliminarieji uždaryti. Juodkalnija toliau darė pažangą teisinės valstybės srityje, visų pirma kalbant apie teisinę ir institucinę sistemą, tačiau praktinis reformų poveikis kol

kas nepakankamai matomas, be to, nepadaryta pažangos saviraiškos laisvės srityje. Dabar visa teisinės valstybės sistema, ypač teismų sistema, turi pasiekti daugiau rezultatų. Bendra stojimo derybų sparta priklausys nuo pažangos derantis dėl teisinės valstybės skyrių ir apčiuopiamų rezultatų, ypač stiprinant saviraiškos laisvę bei žiniasklaidą, kovojant su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, pinigų plovimu ir prekyba žmonėmis.

Padaryta tinkama pažanga priimant teisės aktus, kuriais visoje valstybės tarnyboje siekiama įgyvendinti nuopelnais grindžiamą įdarbinimo sistemą; dabar šie teisės aktai turi būti įgyvendinti. Pradėjusi įgyvendinti vidutinio laikotarpio fiskalinio konsolidavimo strategiją Juodkalnija padarė pažangą – sustiprino makroekonomiką ir fiskalinį stabilumą. Valstybės skola didelė ir toliau auga. Be dabartinių pastangų gerinti infrastruktūrą ir švietimo sistemą, dar reikia vykdyti darbo rinkos reformą, sumažinti paskatas nesiieškoti darbo ir kurti konkurencingą, į eksportą orientuotą pramonę.

6. 2017 m. balandžio mėn. **Serbijoje** įvyko prezidento rinkimai. Ministrui Pirmininkui A. Vučiui atsistatydinus po to, kai jis buvo išrinktas prezidentu, naujoji vyriausybė pradėjo darbą 2017 m. birželio mėn. Naujoji vyriausybė toliau vykde integracijos į ES įsipareigojimus.

Padaryta pažanga stojimo į ES derybose – atidaryta 12 skyrių, iš kurių du preliminariai uždaryti. Bendra derybų sparta ir toliau priklausys nuo Serbijos pažangos vykdančias reformas, visų pirma spartesnių reformų teisinės valstybės srityje, ir santykių su Kosovu normalizavimo. Nors teisinės valstybės srityje padaryta nedidelė pažanga, dabar Serbijai reikia dėti daugiau pastangų ir pasiekti daugiau rezultatų, visų pirma sukurti saviraiškos laisvei palankią aplinką, stiprinti teisinės sistemos nepriklausomumą ir bendrą veiksmingumą ir daryti tvarią pažangą kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, įskaitant pinigų plovimą, srityje. Ekonominės reformos toliau duoda rezultatų, ypač kalbant apie makroekonominį stabilumą. Tačiau viešųjų ir privačiųjų investicijų lygis išlieka žemas, o verslo aplinka mažosioms ir vidutinėms įmonėms turi būti gerinama. Neužbaigtos svarbiausios viešojo administravimo, mokesčių tarnybos ir valstybinių įmonių struktūrinės reformos. Vykstant stojimo deryboms svarbu, kad Serbija plėtotų ir išlaikytų padidėjusius administracinius pajėgumus, reikalingus ES klausimams spręsti.

Serbija turi daug aktyviau palaikyti dialogą su Kosovu, be kita ko, įgyvendinti visus susitarimus ir pirmiausia susitarimus dėl energetikos, Mitrovicos tilto, IBM ir diplomų pripažinimo. Teigiamai vertinama prezidento iniciatyva pradėti vidaus dialogą dėl Kosovo. Serbija turėtų ir toliau rodyti teigiamą pavyzdį regione siekdama gerinti regioninius ryšius ir išsaugoti stabilumą.

7. **Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija** po sudėtingo laikotarpio, padedant ES ir tarptautinei bendruomenei, pagaliau įveikė didelę politinę krizę. Pagaliau vėl aiškiai matoma politinė valia imtis veiksmų ir jaučiamas teigiamas visuomenės nuomonės politiniais klausimais pokytis, be kurių pastaraisiais metais buvo labai sunku vykdyti reformas. Šių būtinų struktūrinių reformų įgyvendinimas yra ilgalaikis procesas.

Komisija teigiamai vertina tai, kad Pržino susitarimas iš esmės įgyvendintas, net ir esant sudėtingoms politinėms sąlygoms.

Nuo 2017 m., vyraujant nuoširdžiam norui vykdyti reformas, daug nuveikta įgyvendinant neatidėliotinų reformų prioritetus, taip pat imtos rengti ilgai lauktos strategijos ir teisės aktai, pradėtos įtraukios ir skaidrios konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant opoziciją. 2017 m. lapkričio mėn. – 2018 m. vasario mėn. priimta nemažai strategijų ir įstatymų, visų pirma teisinės valstybės srityje. Daug kitų rengiamasi priimti artimiausiais mėnesiais. Vis dėlto tebėra struktūrinių problemų, visų pirma teismų sistemoje.

Atsižvelgdama į padarytą pažangą Komisija rekomenduoja Tarybai priimti sprendimą pradėti stojimo derybas su buvusiaja Jugoslavijos Respublika Makedonija, kuri turėtų išlaikyti ir didinti dabartinį reformų pagreitį įgyvendindama neatidėliotinų reformų prioritetus; tai nulems tolesnę šalies pažangą. Siekdama remti šiuos procesus Komisija laikysis griežtesnio požiūrio dėl derybų skyrių dėl teismų ir pagrindinių teisių bei teisingumo, laisvės ir saugumo.

8. **Albanija** toliau darė nuoseklią pažangą įgyvendindama penkis pagrindinius prioritetus, kad būtų pradėtos stojimo derybos. Sustiprinta viešojo administravimo reforma siekiant didesnio profesionalumo lygio ir depolitizavimo šioje srityje. Imtasi tolesnių veiksmų teisminių institucijų nepriklausomumui, veiksmingumui ir atskaitomybei didinti, visų pirma toliau įgyvendinant visapusišką teisingumo sistemos reformą. Tai apima pirmus apčiuopiamus pakartotinio visų teisėjų ir prokurorų vertinimo (patikimumo tikrinimo) rezultatus: iš pareigų pasitraukė 15 aukšto rango teisėjų ir prokurorų, taip pat įvyko pirmieji posėdžiai, po kurių iš pareigų atleistas Konstitucinio Teismo teisėjas ir patvirtintas kitas Konstitucinio Teismo teisėjas.

Toliau ryžtingai kovota su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, įskaitant kovą su neteisėta prekyba narkotikais ir jų auginimu, konkrečių rezultatų siekta aktyviai vykdant tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą ir priimant apkaltinamuosius nuosprendžius. Imtasi papildomų priemonių, kad būtų stiprinama žmogaus teisių, įskaitant romų mažumai priklausančių asmenų, apsauga ir kovos su diskriminacija politika, taip pat įgyvendintos nuosavybės teisės.

Atsižvelgdama į padarytą pažangą, Komisija rekomenduoja Tarybai priimti sprendimą pradėti stojimo derybas su Albanija, kuri turėtų išlaikyti ir didinti dabartinių reformų pagreitį svarbioje teisinės valstybės srityje, visų pirma įgyvendindama penkis pagrindinius prioritetus, ir toliau siekti konkrečių bei apčiuopiamų teisėjų ir prokurorų pakartotinio vertinimo (patikimumo tikrinimo) rezultatų. Siekdama remti šiuos procesus Komisija laikysis griežtesnio požiūrio dėl skyrių dėl teismų ir pagrindinių teisių bei teisingumo, laisvės ir saugumo.

9. **Bosnija ir Hercegovina** per 2017 m. iš lėto pasiekė rezultatų vykdydama reformų proceso prioritetus, visų pirma kiek tai susiję su Reformų darbotvarke. Reikia aktyviau vykdyti su ES susijusių reformų veiksmus, kad būtų išspręstos giliai įsišaknijusios struktūrinės problemos, kurios trukdė šaliai vystytis. Rinkimų sistema turi būti kuo skubiau pakeista, kad 2018 m. spalio mėn. būtų tinkamai surengti rinkimai ir būtų užtikrintas sklandus rezultatų įgyvendinimas. Šiuo požiūriu visi politiniai lyderiai turi prisiimti atsakomybę ir ieškoti būdų išspręsti Federacijos Tautos Rūmų klausimą, kad nebūtų pakenkta šalies ir jos piliečių perspektyvai įstoti į ES. Prioritetas tebėra tolesnės socialinės ir ekonominės reformos, teisinės valstybės ir viešojo administravimo stiprinimas laikantis Europos standartų visais valdžios lygmenimis ir tolesnis visų lygmenų tarpusavio bendradarbiavimo gerinimas. ES klausimų

koordinavimo mechanizmas veiksmingai padėjo pateikti koordinuotus atsakymus, reikalingus Komisijos nuomonei dėl Bosnijos ir Hercegovinos paraiškos dėl narystės ES parengti. Svarbu, kad mechanizmas toliau tinkamai veiktų ir šaliai būtų sudarytos sąlygos įveikti vis dažniau kylančius ES integracijos proceso iššūkius, kaip antai priimti tolesnes šalies masto strategijas, taip pat parengti šalies teisės aktų suderinimo su ES *acquis* strateginę programą. Ekonominė plėtra tebėra lėta, tai lemia silpna teisinė valstybė, vis dar prasta verslo aplinka, neveiksmingas ir fragmentuotas viešasis administravimas, didelis darbo rinkos disbalansas ir nepalanki investicijų aplinka.

10. **Kosove** dėl ilgai užsitęsusio rinkimų laikotarpio ir sudėtingos politinės padėties 2017 m. su ES susijusios reformos sulėtėjo. Politiniai subjektai turi iš naujo užmegzti konstruktyvų dialogą, o Asamblėja turi būti pagrindinis politinių diskusijų forumas. Naujoji vyriausybė ir Asamblėja prioritetą turėtų skirti reformoms ir siekti sutarimo dėl pagrindinių Kosovui svarbių klausimų. Turėtų būti greičiau įgyvendinamas Stabilizacijos ir asociacijos susitarimas ir prie jo pridėta Europos reformų darbotvarkė. Padaryta pažanga ekonomikos srityje, pirmiausia gerinant verslo aplinką. Vis dėlto turėtų būti imtasi kovos su neoficialia ekonomika ir dideliu nedarbu priemonių. Padėtis Kosovo šiaurinėje dalyje išlieka labai sudėtinga. Neseniai ratifikuotas susitarimas dėl sienų ir (arba) pasienio nustatymo su Juodkalnija – tai svarbus laimėjimas siekiant gerų kaimyninių santykių ir didelis žingsnis vizų režimo liberalizavimo link. Komisija vertina Kosovo kovos su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija rezultatus.

Didelį susirūpinimą kelia tai, kad 2017 m. gruodžio mėn. 43 Kosovo Asamblėjos nariai mėgino panaikinti įstatymą dėl specialiųjų bylų tyrimo skyrių ir prokuratūros. Svarbu, kad Kosovas iki galo laikytųsi savo tarptautinių įsipareigojimų dėl specialiųjų bylų tyrimo skyrių ir prokuratūros, kurie buvo įsteigti, kad būtų ištirti kaltinimai dėl per konfliktą Kosove įvykdytų tarptautinių nusikaltimų.

Kosovas turi daug aktyviau palaikyti dialogą su Serbija, be kita ko, įgyvendinti visus susitarimus ir pirmiausia susitarimą dėl savivaldybių, kuriose daugiausia gyvena serbai, asociacijos / bendrijos įsteigimo. Balandžio 4 d. pradėtas valdymo grupės darbas turi būti vykdomas aktyviau, visapusiškai laikantis 2013 m. ir 2015 m. Briuselio susitarimų.

IV. PRIEDAI

1. Ataskaitų išvadų santraukos³

2. Priedai, kuriuose pateikiami statistiniai duomenys

³ Nuorodos į tarnybų darbinių dokumentų numerius.